

CUVÂNT-ÎNAINTE

Nimic nu este mai greu decât a te hotărî să conturezi – în câteva cuvinte plutind în eterul dintre convențional și intim – esența unei persoane cunoscute. Deîndată se ivește eterna întrebare: sunt oare eu cel potrivit sau mai bine aș încredința misiunea unuia mai din afară sau mai ilustru, mai cunoscut publicului?

Iar când în fine te-ai hotărât să „ridici mânușa” acestei provocări, te regăsești vibrând încă între dubiile reverberante ale părtinirii: nu este oare imaginea pe care o am despre el doar o simplă fațetă a personajului, fasonată în timp de interacțiunea continuă cu el?

Apoi, dintr-odată, îți aduci aminte de el. Pur și simplu de el, spunându-ți cu un zâmbet nonșalant-jucăuș că exhaustivul e doar un văr provincial al prostesc de aristocratei nevoi de absolut, ea însăși un păcat de trufie și nimic mai mult...

Și-atunci? Ce-ți rămâne de făcut, când el însuși și-a răspuns întrebării pe care ți-o pusese? Nimic altceva decât ca, plecând de la el să revii la el, liberând o fărâmă din ce ți-a dat.

Dau deci la o parte orice urmă de inhibiție, și invit cititorul la o preumblare prin cele două perioade distincte de creație poetică ale tatălui meu, care, fiind distanțate de aproape de 30 de ani, își găsesc bine locul separat, în ultimele două părți ale volumului de față. Sunt tentat să spun „rostul” mai degrabă decât „locul” pentru că am decis să încep prin două moduri diverse de a-i creiona personajul: un prim, scurt, capitol de poezie va fi plasat înaintea celor două menționate, în chip de „mise en bouche”; în el, paradoxal, se amestecă voit perioadele, formele de exprimare, teme... pentru a sugera cititorului o continuitate de trăire a unui același personaj, în interiorul unei aparente diversități.

De asemeni, inspirat nostalgic de discuțiile iscate spontan (și delicios interminabile) pe care le aveam cu el adesea până se crăpa de dimineața, câteodată furtunoase, altădată line, mângâietoare, am ticluit în chip de continuare a prezentei introduceri un dialog aproape oniric, dar care numai „imaginar” nu este; nu, el este ancorat în acea realitate profundă a unui personaj pe care am avut privilegiul de a-l privi din mai toate unghiurile. Rândurile care urmează nu-mi aparțin deci aproape deloc: nu mai mult decât o scriere automată. Sunt doar fărâme de percepție venite să completeze, sper, parcele dintr-un portret al tatălui meu, care s-a întâmplat să fie, printre altele, și simțitor de gând în chip de poezie.

– Și zi așa ... petreci acum pentru mine, de unul singur, ore întregi în fața ecranului. Și cât te mai rugam să-ți rupi măcar un prăpădit de sfert de ceas, când îmi frigea buza după vreo referință bibliografică!... și n-aveai niciodată timp...

– De, tată!... Dă-i, Doamne, românului mintea cea de pe urmă. Dacă este ceva de dat.

– Mintea cea de pe urmă? (Zâmbește enigmatic). Păi ... aia de pe urmă nu mai este nicicum; pentru mine, cel puțin. Mintea mea de-acum ești tu. Și uite ce repede îmi aleargă mie degetele tale pe tastatura asta, de care fugeam înainte ca dracu de tămâie! Eh ... învârtitul creionului în mână, foaia albă (de care nu mi-a fost niciodată frică, c-așa sunt eu), hârșăitul ascuțitoarei în lemnul fraged – delicios moment de gândire și de pauză – trezitul la patru dimineața, ca să prind masa din bucătărie liberă, să apuc să scriu până plecai tu la școală... toate astea s-au convertit în tine. Nu-ți sunt amintiri. Sunt o parte din tine.

– Ei, și eu am făcut la fel, când mi-a venit rândul. Aveam loc în casa mea de aici, birou, de toate, dar bucătăria, la parter, mă atrăgea ca un magnet ... Oficianții psihanaliticii de doi bani ar zice: „E normal, e un loc magic de compunere a sosurilor, e vecin cu alchimia, alchimia mâncărilor, a mirosurilor, a ideilor...” Onanie verbală. Așa cum ai detestat-o întotdeauna. Țștia n-au știut niciodată ce înseamnă să fii meșteșugar. Ai dreptate: ascuțitul creionului e al dracului de important. Țți aduce aminte că vârful de cărbune e fragil, că se poate rupe în orice clipă.

– Da, vârful creionului e o simfonie a veșnicei imponderabilități. Necesară. Nu numai că se poate rupe, frângându-ți gândul deodată, dar poate chiar să uite ce trebuie să scrie. Privindu-l viu, e ca un uliu deasupra unei câmpii. Așteaptă, și vei vedea urmele în hârtie înainte ca gândului să-i fie clar pe unde să-l îndrume. Vârful creionului în suspensie este premoniție în stare pură. Meșteșugar? Poate c-am fost. Dar cine știe cu-adevărat ceea ce este el însuși, atunci când are destulă personalitate încât să existe, pur și simplu? Mai are timp să se gândească la „ce este și cine este el”? Atât am vrut, probabil, dar fără să vreau înapoi: să fiu viu în tot ce fac. Vor judeca alții dacă am fost.

– Tată... ai fost o tornadă, nu doar un om viu. Stăteam zilele astea și mă gândeam dacă chiar am avut timp să te cunosc, măcar un pic. Între momentul în care aproape că nu te vedeam de dimineață și cel în care apăreai seara, câteodată foarte târziu, supraexcitat și bătaios sau poate frânt de oboseală, după cum îți fuseseră ziua și întâlnirile cu ei, cu acei ceilalți nebuloși ai lumii tale, exterioare mie ... drept să-ți spun, din toate astea nu mi-au rămas în cap decât clipele de dimineață, când te surprindeam în

bucătărie scriind, și cele de la miezul nopții, când scriai încă și încă, la lumina unei veioze nenorocite, cu limba scoasă pe jumătate, plimbată șui între buze, semn de maximă concentrare. Și zâmbetul cu care mă întâmpinai, cu un ochi la foaie și unul la mine, și care-mi spunea: sunt gata, le strâng acum, le dau la o parte (dar mai lasă-mă o secundă să-mi termin ideea). Însă eu nu aveam nevoie să le dai la o parte, pentru că toate petecele alea de hârtie, semnele cabalistice „de redacție” dintre rânduri, lipiciul, rumegușul de gumă, toate erai tu. Nu puteai fi altfel. Pentru mine, erai un meșteșugar, un tâmplar, un croitor, un om-orchestra...

– Ei lasă... nu-ți mai aduci tu aminte, dar câte și mai câte au fost momentele când am perorat „de-ale culturii” în fața ta... Am investit cât am putut în tine, fii pe pace.

– Erau și de-ale culturii, recunosc, multe și niciodată destule mie, dar erau și de-ale carnavalului, deopotrivă. Hai, recunoaște! Era demonstrativ omul nostru, ba vehement, ba teatral gen Mussolini la tribună, era foc de artificii, maestru în jonglerii verbale, rege între glumițe... Cu siguranță. Erau toate astea. Și totuși, dacă e să rămână ceva, vei fi surprins, dar e din altă plămadă; ceva mult mai discret, mai profund: bunăoară, cea mai frumoasă zi a copilăriei mele de dinainte de școală, a fost pe undeva, pe la patru ani, când ai rămas o zi întreagă cu mine acasă și mi-ai făcut un pachebot din hârtie lipit cu scoci. Era imens, avea punte și cabine și trei coșuri, avea chiar și personaje și am fost grozav de dezamăgit când mi-ai zis că a doua zi nu va fi la fel ca asta, că va trebui să pleci dis-de-diminează... Sau altă dată, când stăteam pe covor în fața radioului cu lămpi și cu toate orașele lumii scrise pe el, și mi-ai spus o întreagă poveste despre Simfonia a V-a de Beethoven, a destinului... care era, chipurile, un personaj care ne bătea chiar în clipa aia la ușă, după care se strecura în casă tiptil-tiptil... Ai profitat hoțomănește că habar n-aveam ce este „destin”, dar ce-i aproape hilar, este că m-ai făcut să înțeleg cu-adevărat ce este destinul – noțiune abstractă prin excelență – îmbrăcându-l în haina unui daimon palpabil: eram, în acele momente, doi greci de-acum trei milenii, unul mai mare și unul mai mic, așezați pe pietre între măslini, ascultând marea. Înlănțuindu-mă între poveste și sunet, mi-ai injectat durabil pasiunea pentru muzică, pentru cea simfonică în special, ca un vaccin împotriva inumanului și a momentelor de derută, de răscruce. De atunci, nu fac decât asta: ascult.

– Ai să râzi, fiule dubitativ, dar cea mai mare realizare a mea nu ești tu, ci fiii tăi. Mai întâi, Anton, și apoi, dacă aș mai fi avut încă puțin timp, ar fi fost Matei, care, trezindu-se la viață și deschizându-se culturii, promite deja mult. Am sărit poate generația ta (eh... doar parțial, totuși), dar am dat totul din mine în următoarea, ca bunic. Și culmea este că la vârsta de bunic am fost la fel de prins și de ocupat ca la cea a tinereții și-a maturității! De altfel,

cea mai mare bucurie (nu exagerez deloc!) mi-a fost când Anton, spontan, a declarat: „Radu este cel mai bun prieten al meu.”

– Pentru mine, ai fost îndeajuns așa cum ai fost, dar niciodată suficient. Și totuși, cum se face că, văzându-te atât de puțin în raport cu ceilalți (iubitori, plini de atenție), aveam impresia că tu erai cel ce umplea aproape tot spațiul? Nu am avut nevoie de prezența ta fizică, mă „încărcam” de la tine printr-un fel de inducție magică, ca unul din aceste telefoane moderne pe care le așezi oriunde în cameră și se încarcă prin aer. Mă încărcam din biblioteca noastră, încondeiată cu gusturile și părerile tale, în schimburile noastre nimic nu era stângaci sau voluntar educativ, totul venea natural, și totul era hrană, nutriment. Până și din vehemența ta trăgeam foloase: parcă m-ai întărit prin dorința de a-ți face față, pentru că cereai replică, negreșit. Și așa am devenit îndrăgostiți și oponenti deopotrivă: eu sunt acela care-și adulează tatăl pe ascuns și care nu-i face niciun cadou pe față. Cum naiba să-ți fac concesii când erai atât de scăpărător? La aproape 90 de ani erai la fel de ager ca la 30, și atunci cum să-mi treacă prin cap că, în secret, voiai un pic de pace? Ți-am dat replica acerb, până în ultima secundă, dar cu dragoste, ținându-te tăcut, de mână.

– Așa-i. M-ai ținut de mână până am ajuns în Hades... dându-mi, pe drum, și nu de puține ori, un avant-goût de ce va fi să fie. Ai fi putut fi mai tandru, mai uman, pe alocuri. Dar așa a fost să fie. Iar dacă am amintit de Hades nu-i întâmplător. Întotdeauna mi-a plăcut ideea celor două lumi, atât și nimic mai mult. Grecii nu recompensau decât anumiți eroi, și nici pe aceia. Olimpul nu se popula: cine merita să urce (în loc să coboare) se transforma pe dată într-o constelație. Atâta tot. Grecii aveau o formă de pragmatism științific, împăcau bine miturile cu ceea ce era în jurul lor și nu era negabil. Totul folosea la ceva, iar ideile erau doar proptele pentru realități de netăgăduit. Un alt vânt a bătat apoi, odată cu victoria unui monoteism ambiguu, rățacit în hățişul de dubii „filosofice” ale unor relații de rudenie și de clan ales: ideile au încetat să mai explice natura, și-au pierdut și sprijinul, și ținta, se serveau, se apăsau și se propteau unele pe celelalte; o construcție improbabilă căreia i-au trebuit două mii de ani ca s-o roadă timpul, dar a fost roasă de ridicol încă de la început...

– Tu zici că te-am condus la Hades, la figurat, dar așa a și fost. Într-o noapte de început de februarie 2020, doar cu câteva zile înainte să cunoști necunoscutul, se făcea că eram împreună, ca atunci când descopeream, plimbându-ne prin orașele lumii, prin suburbii, câte ceva care ne atrăgea atenția, o frumusețe ascunsă, câteodată hidoasă de fapt, dar unică în felul ei. Eram deci împreună, și vremea nu era bună, era de zgribuleală, rățăceam și am văzut o clădire, parcă era cu schele, în construcție, parcă stătea șui, ca

acele blocuri din beton care rezistaseră miraculos unui cutremur, biete paralelipede puse strâmb pe-o muchie, zăcând prostesc înfipte în pământul răscolit de urgie. Și nu mai știu, poate eu, poate tu, cred că eu, am zis: hai să ne apropiem, să vedem cum e alcătuită, cum de mai stă ciudățenia asta în picioare... Am intrat într-o curte în formă de potcoavă (așa cum sunt cam toate ale școlilor din București) și pe măsură ce înaintam deveneam mai curioși: văzută dinspre interior, forma aia hidoasă din cărămida roșie, neterminată, părea voită așa, nu greșită sau doar bubuită. Și înaintând uimiți și aproape admirativi prin sculptura asta modernă și aleatorie, m-am simțit în comuniune cu tine, însă, ia aminte: prin ea. Era ca și cum privirea ta se răsfrângea din ea pe mine, și la rându-i, privirea mea se reflecta de pe ea, în tine... Încântarea ni se scurgea de la unul la altul, dar numai prin mijlocirea ei. Apoi, pe măsură ce înaintam, formele i se înmuiau, nimic nu mai aducea aminte de intervenția omului, ne treziserăm într-un canion, cu un fel de piatră galben-roșu-maronie ca la Petra sau ca pe aleile din muzeul de la Quai Branly care imită stânci roase de vântul din deșertul australian... Apoi, totul se îngusta încă și încă, iar în fundul impasului, era o gaură rotundă în peretele ăla de piatră-piele brună, ca un hublou, și prin el vedeam oameni, în partea cealaltă. Unul dintre ei s-a oprit, un bărbat între două vârste, și ne-a privit îndelung, fixându-ne. Înghețat dintr-o dată ca pe margine de prăpastie, prins de-o panică intensă, voiam să fug înapoi, dar tu mai voiai să înaintezi, încă și încă, să vezi acolo unde nu mai era loc de înaintare, nici voie de privit... Erai în cărucior (așa cum te dusesem la aeroport ultima oară, ca un laș iresponsabil ce sunt) și am încercat să te întorc, să te trag înapoi, dar deodată nu mai erai, pur și simplu te volatilizaseși. Am crezut că ai folosit roțile ca să o iei înapoi mai repede, să scapi, așa că am fugit, crezând că veneam după tine, că erai în față și te salvai. Era un vânt grozav și te pierdusem, iar acum luptam doar pentru mine, ca să ies, pășeam peste vagabonzi întinși în tunele sumbre de metrou, peste bălți și seringi uzate, peste zdrențe mizere de la dărâmături, m-am sprijinit de o mobilă hădă care și-a înfipt cuiele-n mine, dar am luptat și am ieșit. Iar tu nu mai erai. Nicăieri.

– Îți filează o lampă, băiețel. Sau poate nu. În definitiv, probabil că asta aș fi trăit și eu cu jupân Vasile, bunicul matală... Doar atât, că după o viață de luciditate absolută, bietul meu tată căzuse în patul de bumbac al sclerozei... Așa că n-a apucat să-mi spună ce și cum. Dar eu încă mai am proiecte, eu, bagă de seamă, băiete, încă sunt verde la minte! Trebuie să termin cartea asta cu valorile românești în medicina universală, care mă chinuie zi și noapte, după care voi fi liber și până la sfârșitul vieții... adio, medicină!! Liber, liber, în fine! Și apoi? Nu mai fac altceva decât să-mi pun în ordine de bătaie volumul de poezie.

– Pffui! Poezie? Da' ce-ți veni? Chiar crezi că ai cu ce, ai scris tu atât cât să scoți un volum? Sincer să fiu, cunoscându-te, mi-e cam frică. Prevăd la orizont niscaiva versuri „foarte personale” (da, da... nu ridică sprâncenele: intonația mea nu e întâmplătoare!), de un gust îndoielnic, lejer influențate de lecturile tinereții și bine fecundate de ofurile și scandalurile tragic-amoroase ale vieții. Da, știu că sunt măgar, mai ales ca fiu, dar ți-o spun spre binele tău. Ți-o spun, ca să fii cu ochii în patru.

– Te înșeli, amice! Ți voi da să citești și vei vedea că „flirtul” meu cu poezia nu e de azi de ieri. De fapt, chiar prin asta am și început. Am luat și un premiu național, la 17 ani, când eram elev la Liceul „Gojdu” din Oradea, coleg cu Titus Popovici, Dorin Iancu și alții... Dar, evident, nu despre puținele mele poezii din anii '50 este vorba. La mine, poezia a mers pe intervale: am o perioadă între 1967 și 1980, cu o intensitate mai mare în jurul lui '72 să zicem, când fiind la Tunis și apoi în Franța, dispoziția și timpul în care-mi duceam viața îmi dădeau răgaz și liniște destulă. Apoi, prins în proiecte de-o anvergură imensă (printre care dicționarul de medici și biologi români, adus în faza finală și după la Academie în manuscris, n-a apărut niciodată datorită „economiilor” ceaușiste de atunci) și, pe de altă parte, atras mult mai mult de teatru și de sirenele tupeului dizidenței, am făcut o pauză de mai bine de 20 de ani. Credeam moartă și îngropată în mine vâna poeziei, dar iată că, în ultimul deceniu, am simțit nevoia de ea, aproape ca un drog pentru nimicnicia în care mă cufundă încet-încet boala și neputința. Și tot atunci mi-am dat seama că poezia nu mă părăsise niciodată. Dimpotrivă, era parte din mine, ea eram eu, dar nu oricare, ci acela care câteodată găsea forța să se smulgă vieții trepidante, mistuitoare, pentru a mă reda mie însumi, poate chiar... realei mele naturi. Așa că mi-am reluat vechile mape cu scrieri și le-am periat un pic, și am constatat că-mi vine pofta de-a mă exprima încă o dată așa, dar în altfel, pe o altă voce. Pe una mai brută, mai din rărunchi. Mă știu pe mine, cel care cu 30 de ani în urmă scrisese poezie, și nu mă îndoiesc de sinceritatea mea de atunci, dar acum nu mă mai regăseam același. Parcă versul metaforic de atunci, meșteșugit înapoi să fie rotund, nu-mi acoperă simțirea de acum, parcă mă îndepărtează de mine, cel de acum.

Am început așadar să aștern gânduri, embrioni, fragmente versificate. Aveam de povestit și de decantat toate aluviunile aduse de apele tulburi ale ultimelor decenii. Dar unele sunt alandala, nu mă hotărâsc pe care s-o prefer și tare mi-e teamă că nefiind scrise pe aceeași voce, cea dinainte, cititorul nu va ști nici ce să aleagă, nici ce să creadă... Dar apoi știi ceva? Mi-am zis că poezia este trăire intimă pentru fiecare, și cei ce-o vor citi vor alege și se vor bucura de ce le vine lor mai bine. Eu... nu mai am nimic de demonstrat, și e

chiar bine așa, să fac din poezie (și nu din ceea ce m-a ocupat o viață întreagă!) „cântecul meu de lebedă”.

– Fie, dar înainte de a publica, mi le dai și mie să le citesc, să-mi exerseze spiritul critic un pic, să te altoiesc cu biciușca nemilostivirii filiale, să tai în carne vie, după cum mă știi... Să mă asigur că nimic din ele nu amintește prea de aproape de stilul ilustrațiilor predecesori... că nu ai căzut, involuntar admirativ, pradă mimetismului. Apropos de asta, îți aduci aminte poate, ți-am zis că într-o noapte, înșirând formule și ascultând Radio Classique, am avut impresia că aud *Les feuilles mortes* în versiune orchestrală, dar muzica a continuat apoi cu un vals simfonic... Verific, și ce crezi? Era Ceaikovski, uvertura *Hamlet*. Peste câteva minute, apare același pasaj muzical, care nu durează mai mult de un minut. Asta mi-a reconfirmat bănuiala: muzica lui Joseph Kozma cu versuri de Prévert, fredonată de o planetă întreagă de 70 de ani încoace, decretată simbol muzical al Parisului, este de fapt... Ceaikovski.

– Mda... Nu mă miră. Știi? M-am zbatut toată viața să fac să fie recunoscute prioritățile noastre în medicină, pe dezmoșteniții Nobel ai noștri, Paulescu, Benga și mulți alții. Dar acum, chiar dacă rămân neclintit în fața nedreptății, de orice tip ar fi ea, mă gândesc că, într-un alt plan decât cel pur justițiar, ceea ce contează este ideea: în ce măsură e novatoare și ce aduce ea în sine. Și că, prin ea, cei ce-au avut-o cu adevărat primii devin nemuritori în spiritele celor ce vor veni, iar cei ce-au uzurpat-o sunt oricum deja morți înainte de-a muri chiar. Și aici, vezi tu? În ce privește un geniu ca Ceaikovski, tema asta muzicală, care pentru el era insignifiantă, dar care a făcut înconjurul lumii la mai bine de 60 de ani după dispariția sa, este un cadou dezinteresat, probabil involuntar, pe care cel care poate mult mai mult decât atât, îl face altora. Iată cum un fragment, o frântură de spirit, însămânțată aiurea, a dat roade... i-a făcut pe alții să viseze, să-și valseze iubirile și tristețile peste umbrele și luminile unui oraș devenit simbolic.

Poezia, pentru mine, a fost centrală, pentru că mi-a fost structurantă, dar ca activitate, mi-a fost tangențială. Și atunci, de ce nu și aici, să-i las pe alții să ciugulească din mine ce le pare mai bun? Fiecare se va recunoște în ceea ce el este deja sau în ceea ce ar fi putut să fie. Deci... hai-deți la masa poeziei, copii. Pâinea, vă fie neliniștea mea neastâmpărată, iar vinul, beția trăirilor mele. Nimic din ce vă ofer nu mi-a fost un martiriu, nimic nu-mi este sacrificiu. Totul este justă redistribuire către cei înfomețați și către cei însetați. Posedați-mă, ca sa vă posed.

Andrei IFTIMOVICI

CUPRINS

<i>CUVÂNT-ÎNAINTE</i> de Andrei Ifimovici	5
<i>Notă biobibliografică</i>	31

POEZII ÎN CHIP DE PROLOG

Chiul	19
Imunitate dobândită	20
Să pictăm un Dumnezeu	21
A ceda	22
Bătrânețe	23
Ciclu	24
Siluit Amin	25
Sâmbure	26
Goodnight, sweet lord	27
Ochii	29
Testament	30
Potop utopic	31
Gest bufon	32
Fluturi	33
Gelozie	34
Credo	35
Cotidian	36
Încheiere	37

POEZII

1960 – 1980

De-a Baba-Oarba	41
Pe eșafod, cu tine	42
Plastiline	43
Fuga fiului risipit	44
Podoabe	46
Propunere	47
Desprindere	48
Crin de iarnă	49
Etape	50
Do, mi, sol, do	51
Poem pentru sfârșit de an	52
Plin	54
Mai întâi	55
Cenușile din totdeauna	56
Sete	57
Balada porților închise	58
Alchimie	59
Panem nostrum quotidianum	60
Bun găsit – bun rămas	61
Plugar demiurg (octet de înfrânt timpul)	62
Jolly-Joker	63
Captivitate	64
Eu, Ullise... ..	65
Eu și tigrul	66
Stâlp de poartă	67
Certitudine	68
Încăpățănare	69

Descătușare	71
Sincopă	72
Gânduri în pseudo-stanțe I.....	73
Cuarț	76
Ulcior	77
Postulat euclidian	78

POEZII ULTIME

2010 – 2020

Audiență	81
Sit tibi terra levis	82
Sic transit... ..	84
Balada pentru un amurg	85
Chimie pentru uzul sufletului	86
Gânduri în pseudo-stanțe II	87
Blasfemii de-a valma	89
Într-o grădină	93
Am fost	94
Listă	95
Galilei	96
Mi-e clar și nu mi-e clar	98
Aproape dincolo	99
Baudelair-haină	100
Pierdut, rătăcesc... ..	101
Dubito?	102
Ora pronobis, peccatoribus	103
Involuție	104
Însetații	105
La oglindă	106
Metempsihoză	107

Zăpezi	108
Bucură-te de mine	109
Fabula certitudinilor	110
Moștenire	113
Schițe de geneze	114
ÎN LOC DE POSTFAȚĂ – <i>SIPETUL CU ISTORII TRĂITE</i> de Mihail Mihailide	115
<i>REPERE CRITICE</i>	123